

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΠΙΣΗ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (Απρίλιος 2004)

Το Σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, όπως αυτό προκύπτει από τις μέχρι τώρα εργασίες της Συνέλευσης και της Διακυβερνητικής Διάσκεψης (ΔΚΔ), κωδικοποιεί καταρχήν υφιστάμενες ρυθμίσεις των Συνθηκών στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος[1]. Η κωδικοποίηση όμως αυτή εντάσσεται σε ένα γενικότερο πλαίσιο αναδιάρθρωσης του συστήματος λειτουργίας της Ένωσης και επαναπροσδιορισμού ή/και επέκτασης της εμβέλειας των στόχων της. Ζητούμενο είναι σε ποιο βαθμό οι ανωτέρω αλλαγές συνιστούν προοδευτική εξέλιξη του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος με την εισαγωγή νέων στοιχείων που εμπλουτίζουν και ενδυναμώνουν το περιβαλλοντικό κεκτημένο. Επίσης, σκόπιμο είναι να αναζητηθούν οι επιπτώσεις στον τομέα αυτό των προβλεπόμενων γενικότερων αλλαγών θεσμικού χαρακτήρα.

1. Η Συνέλευση, η Κοινωνία των Πολιτών και τα θέματα περιβάλλοντος

Η Δήλωση του Λάακεν προέβλεπε τη δημιουργία ενός Φόρουμ (με τη μορφή διαρθρωμένου δικτύου) προκειμένου να επιτρέψει στις οργανώσεις που εκπροσωπούν την Κοινωνία των Πολιτών να συμβάλλουν στον ευρύτερο διάλογο για το μέλλον της Ευρώπης[2].

Επίσης, στο πλαίσιο της Συνέλευσης αποφασίστηκε να αφιερωθεί η συνεδρίαση μιας ολομέλειας στην Κοινωνία των Πολιτών (η οποία πραγματοποιήθηκε στις 24-25 Ιουνίου[3]), για την προετοιμασία της οποίας δημιουργήθηκαν 8 Ομάδες επαφής με την Κοινωνία των Πολιτών υπό την προεδρία μελών του Προεδρείου της Συνέλευσης. Η Ομάδα Επαφής για το Περιβάλλον (με Πρόεδρο τον κ. Κατηφόρη) συνήλθε στις 17 Ιουνίου με τη συμμετοχή 14 Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, από τις οποίες το Ευρωπαϊκό Γραφείο Περιβάλλοντος, που είναι δευτεροβάθμια οργάνωση, αντιπροσώπευε 130 περιβαλλοντικούς οργανισμούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις υποψήφιες χώρες.

Κατά τις δυο ανωτέρω διοργανώσεις υποβλήθηκε σειρά προτάσεων που σκοπό είχαν την μεγαλύτερη αναγνώριση της σημασίας της περιβαλλοντικής προστασίας και της αειφόρου ανάπτυξης κατά την υλοποίηση των στόχων της Ένωσης, με την υποβολή συγκεκριμένων αιτημάτων τα περισσότερα από τα οποία, σημειώνεται, είχαν ήδη διατυπωθεί και κατά τις προηγούμενες τρεις Διακυβερνητικές Διασκέψεις, χωρίς όμως θετικό αποτέλεσμα.

Με τις εισηγήσεις και παρεμβάσεις τονίσθηκε ότι οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ

συνιστούν ικανοποιητική βάση για αποτελεσματική περιβαλλοντική πολιτική και δεν θα πρέπει να τροποποιηθούν ουσιαστικά (τονίσθηκε η αναγκαιότητα διατήρησης των θεμελιωδών αρχών που περιλαμβάνονται στα άρθρα 2, 6, 174 και 228 της Συνθήκης ΕΚ).

Ζητήθηκε όμως να εξετασθούν και να υιοθετηθούν οι κατωτέρω προτάσεις:

- η αγροτική πολιτική να αποκτήσει επιπλέον στόχους για την αειφορία, για την ποιότητα των τροφίμων, για την υγεία και την προστασία του περιβάλλοντος, για την ευαίσθητη χρήση της υπαίθρου και για τη βιοποικιλότητα,
- να καταργηθεί η αρχή της ομοφωνίας στα θέματα του περιβάλλοντος (κατάργηση του άρθρου 175, παρ.2 της Συνθήκης ΕΚ) και να εφαρμόζεται η αρχή της ειδικής πλειοψηφίας και της συναπόφασης σε όλα τα θέματα που άπτονται άμεσα ή έμμεσα της προστασίας του περιβάλλοντος,
- να εξασφαλίζεται ευρύτερη πρόσβαση των ιδιωτών και των ενώσεων στη δικαιοσύνη (ΔΕΚ), ακολουθώντας τις κατευθύνσεις της Σύμβασης Ααρχους,
- να περιληφθεί διάταξη περί δικαιώματος για την προστασία του περιβάλλοντος στην Χάρτα των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ακολουθώντας τις κατευθύνσεις της Σύμβασης του Ααρχους καθώς και ανάλογες διατάξεις ορισμένων εθνικών Συνταγμάτων,
- να επεκταθεί η αρχή της διαφάνειας και το Συμβούλιο να συνεδριάζει δημοσίως για τα θέματα αυτά,
- να συμπεριληφθεί στο σχέδιο Συντάγματος ένα άρθρο για τον διάλογο με την Κοινωνία των Πολιτών,
- να περιληφθεί στη Συνθήκη και η έννοια της ευημερίας των ζώων,
- να καταργηθεί η Συνθήκη Ευρατόμ (με την ισχύουσα μορφή της, που έχει ως κύριο στόχο την ανάπτυξη της ατομικής ενέργειας) και να προβλεφθεί σύστημα διατάξεων με στόχο την προστασία του ατόμου και του περιβάλλοντος από τους κινδύνους της ατομικής ενέργειας.

2. Οι προβλεπόμενοι κανόνες για την αειφόρο/βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος

2.1. Η αειφόρος/βιώσιμη ανάπτυξη και η προστασία του περιβάλλοντος ως στόχοι του προτεινόμενου Συντάγματος

Οι διατάξεις του σχεδίου Συντάγματος στη σημερινή τους και ουσιαστικά οριστική τους διατύπωση, σύμφωνα με τις οποίες «η Ένωση εργάζεται για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρώπης[4] ...με στόχο ... ένα υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος», ενώ στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο «επιβεβαιώνει και προωθεί τις αξίες της και τα συμφέροντά της και συμβάλλει, μεταξύ άλλων, στη βιώσιμη ανάπτυξη του πλανήτη[5]», είναι αποτέλεσμα ουσιαστικών και επίμονων συζητήσεων στο πλαίσιο της Συνέλευσης.

Πράγματι, κατά τη συνεδρίαση της 6/7 Φεβρουαρίου 2003[6] ο Πρόεδρος της Συνέλευσης κ. *Giscard d'Estaing* παρουσίασε συνοπτικά το περιεχόμενο των διατάξεων των πρώτων 16 άρθρων του Συντάγματος της ΕΕ[7], τα οποία εξετάστηκαν κατά τη συνεδρίαση της 27/28 Φεβρουαρίου 2003[8]. Από τις παρεμβάσεις, καθώς και από τις προηγουμένως υποβληθείσες (1187) τροπολογίες[9], η προτεινόμενη προσέγγιση, η δομή και το περιεχόμενο των πρώτων 16 άρθρων, έτυχαν της θετικής αντιμετώπισης των μελών της Συνέλευσης. Διατυπώθηκαν όμως και αιτήματα τροποποιήσεων του κειμένου, όσον δε αφορά το άρθρο I-3 σημειώνεται ότι μεγάλος αριθμός μελών της Συνέλευσης ζήτησε αναδιατύπωσή του, ώστε να αναφέρεται ρητά σε ένα υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. Στη συνέχεια το θέμα εξετάστηκε κάτω από το ίδιο πνεύμα κατά τη διάρκεια της πρόσθετης συνόδου της 26ης Μαρτίου 2003[10]. Το σχετικό αίτημα έγινε δεκτό από το Προεδρείο[11] και στη συνέχεια νέων παρατηρήσεων των μελών της Συνέλευσης[12], το κείμενο οριστικοποιήθηκε στην τελική του μορφή[13].

Ο σχετικός προβληματισμός επί της αρχικής διατύπωσης είχε ως κεντρικό σημείο αναφοράς τη διαπίστωση ότι όχι μόνο δεν παρατηρείται πρόοδος (βλ. και άρθρο 2 Συνθ. ΕΕ και 2 Συνθ. ΕΚ) στη ρύθμιση, αλλά αντίθετα διαφαίνεται οπισθοδρόμηση. Ουσιαστική επίσης ήταν η συμβολή των μελών της Συνέλευσης με τις προτάσεις τους που έγιναν δεκτές όσον αφορά την άμεση διασύνδεση της βιώσιμης ανάπτυξης με (μεταξύ άλλων) ένα υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος.

Σημειώνεται ότι η αειφόρος ανάπτυξη και η διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος καθώς και των φυσικών παγκόσμιων πηγών θα συμπεριλαμβάνονται ως στόχοι σε άρθρο γενικής εφαρμογής στο πλαίσιο της εξωτερικής δράσης της Ένωσης.

2.2. Η απαίτηση να λαμβάνεται υπόψη η προστασία του περιβάλλοντος κατά τον καθορισμό και την εφαρμογή των άλλων πολιτικών

Το σχέδιο Συντάγματος για πρώτη φορά συμπεριλαμβάνει συγκεντρωμένες μια σειρά οριζόντιων διατάξεων γενικής εφαρμογής, μεταξύ των οποίων και η εξεταζόμενη[14], που στη διατύπωσή της είναι ακριβώς ίδια με αυτή του άρθρου 6 της Συνθ. ΕΚ. Η θέση

του άρθρου αυτού, όμως, στην αρχή του 3ου Μέρους του σχεδίου Συντάγματος, καθιστά τη σχετική διάταξη, διάταξη οριζόντιας εφαρμογής για όλες τις πολιτικές του Μέρους αυτού. Πράγματι, η μνεία του «παρόντος Μέρους», στο βαθμό που περιέχει θέματα υπαγόμενα σήμερα στο δεύτερο και τον τρίτο πυλώνα, θα διευρύνει το πεδίο εφαρμογής αυτής (ή αυτών) της (ή των) οριζόντιας (ων) παραγράφου (ων)[\[15\]](#).

Σημειώνεται ότι κατά τις εργασίες της ΔΚΔ (ομάδα νομικών εμπειρογνομόνων) εξετάσθηκε, χωρίς όμως να γίνει δεκτή, σχετική πρόταση της Γραμματείας σύμφωνα με την οποία προτεινόταν, μεταξύ άλλων, να γραφεί «*υψηλό επίπεδο προστασίας...*», κατά τη διατύπωση των άρθρων III-129, παρ. 2, και II-37 (περιβάλλον). Εν πάση περιπτώσει, θεωρήθηκε ότι το επίπεδο προστασίας είναι αυτό που ορίζεται στις σχετικές ουσιαστικές διατάξεις.

2.3. Οι διατάξεις του 2ου Μέρους του σχεδίου Συντάγματος. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Το άρθρο II-37 (Προστασία του περιβάλλοντος) ορίζει ότι «*το υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητάς του πρέπει να ενσωματώνονται στις πολιτικές της Ένωσης και να διασφαλίζονται σύμφωνα με την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης*».

Η νομική φύση και δεσμευτικότητα της διάταξης αυτής, όπως και των υπόλοιπων διατάξεων του Χάρτη, προσδιορίζεται από τις διατάξεις των άρθρων II-50 έως II-54 (Πεδίο εφαρμογής, Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών, Επίπεδο προστασίας, Απαγόρευση της κατάχρησης δικαιώματος). Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που προβλέπουν τα ανωτέρω άρθρα σχετικά με την εφαρμογή και την ερμηνεία του Χάρτη, η διάταξη του άρθρου II-37 δεν φαίνεται να αποτελεί στοιχείο εμπλουτισμού του κοινοτικού συστήματος προστασίας του περιβάλλοντος. Επισημαίνεται πάντως, εκ νέου, η διαφορά διατύπωσης σε σχέση με την αντίστοιχη του άρθρου III-4.

2.4. Οι ουσιαστικές διατάξεις περί της προστασίας του περιβάλλοντος

Τα άρθρα III-129 (πρώην άρθρο 174 ΣΕΚ) και III-130/131 (πρώην άρθρα 175/176 ΣΕΚ) του σχεδίου Συντάγματος έχουν διατηρήσει την ίδια ακριβώς διατύπωση των αντίστοιχων διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ, με ορισμένες βελτιώσεις νομοτεχνικής φύσεως[\[16\]](#).

Σημειώνεται ότι στο πλαίσιο της εντολής του Λάακεν για τη μεγαλύτερη δυνατή απλούστευση των διαδικασιών λήψης απόφασης, το θέμα του άρθρου 175 παρ. 2 (διαδικασία διαβούλευσης και ομοφωνία) εξετάσθηκε στο πλαίσιο της σχετικής

Ομάδας εργασίας και κατά την ολομέλεια της Συνέλευσης, χωρίς όμως αποτέλεσμα όσον αφορά την εφαρμογή της κανονικής νομοθετικής διαδικασίας (νυν συναπόφαση) καθώς και την υιοθέτηση της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία^[17].

3. Η προστασία του περιβάλλοντος και οι άλλες πολιτικές της Ένωσης

3.1. Προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που έχουν ως αντικείμενο την εγκαθίδρυση ή τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς

Οι σχετικές διατάξεις του άρθρου III-65 (πρώην άρθρο 95 ΣΕΚ) παρ. 3-5 παραμένουν ακριβώς ίδιες (στόχος ένα υψηλό επίπεδο προστασίας κατά την υποβολή των σχετικών προτάσεων, εξαιρέσεις των Κ-Μ στο πλαίσιο εφαρμογής κανόνων που άπτονται της προστασίας του περιβάλλοντος).

3.2. Το Ταμείο Συνοχής

Η σχετική διάταξη του άρθρου III-119 (πρώην άρθρο 161 ΣΕΚ) παραμένει ακριβώς η ίδια (*Με ευρωπαϊκό νόμο ιδρύεται Ταμείο Συνοχής, το οποίο συμμετέχει χρηματοδοτικώς σε σχέδια περιβάλλοντος και διευρωπαϊκών δικτύων στον τομέα της υποδομής των μεταφορών*). Επίσης, παραμένει ακριβώς ίδια η σχετική ρύθμιση αναφορικά με τη δυνατότητα οικονομικής στήριξης ορισμένων μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος από το Ταμείο Συνοχής (άρθρο III-130/131, πρώην άρθρα 175/176 ΣΕΚ).

3.3. Ενεργειακή πολιτική

Ιδιαίτερα θετική κρίνεται η πρόβλεψη ιδιαίτερου, νέου άρθρου (III-157), στο σχέδιο Συντάγματος αναφορικά με την ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. («Στο πλαίσιο της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς και λαμβανομένης υπόψη της απαίτησης να προστατευθεί και να βελτιωθεί το περιβάλλον, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα της ενέργειας» το άρθρο αυτό ορίζει σειρά στόχων και προβλέπει τα μέτρα και τις διαδικασίες υιοθέτησής τους). Τούτο απαλλάσσει από την ανάγκη προσφυγής σε άλλα άρθρα της Συνθήκης για την κάλυψη αναγκών ενεργειακής πολιτικής (π.χ. άρθρο 95 - Εσωτερική Αγορά, άρθρο 174-176 - Περιβάλλον, άρθρο 100.1 - Αντιμετώπιση δυσχερούς οικονομικής κατάστασης λόγω σοβαρών δυσκολιών εφοδιασμού, άρθρο 308 - Ενέργειες της Ένωσης μη προβλεπόμενες από τη Συνθήκη κ.ο.κ.).

Ουσιαστικό νέο στοιχείο στο άρθρο III-157, πέραν της κωδικοποίησης της μέχρι σήμερα ασκούμενης πολιτικής, είναι ότι ως διαδικασία απόφασης προβλέπεται πλέον η συνήθης νομοθετική διαδικασία με ειδική πλειοψηφία σε επίπεδο Συμβουλίου, ενώ αντίθετα στο ισχύον καθεστώς απαιτείται, βάσει του ισχύοντος άρθρου 308 της

Συνθήκης Ε.Κ., ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου με απλή γνώμη του Ευρ. Κοινοβουλίου.

3.4. Η εξωτερική δράση της Ένωσης

Στον τομέα αυτό επέρχονται γενικά σημαντικές, ουσιαστικές τροποποιήσεις των ισχυουσών διατάξεων. Σημειώνεται ότι η διασφάλιση και προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και η διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος, καθώς και των φυσικών παγκόσμιων πηγών, συμπεριλαμβάνονται ως στόχοι σε άρθρο γενικής εφαρμογής στο πλαίσιο της εξωτερικής δράσης της Ένωσης[18] [Άρθρο III-193 (πρώην άρθρο 3, δεύτερο εδάφιο και άρθρο 11 ΣΕΕ)]. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με το ίδιο άρθρο η Ένωση τηρεί τις αρχές και τους στόχους που αναφέρονται σε αυτό, κατά τη διαμόρφωση και εφαρμογή της εξωτερικής δράσης της στους διάφορους τομείς που καλύπτονται από τον Τίτλο V (εξωτερική δράση της Ένωσης), καθώς και κατά τη διαμόρφωση και εφαρμογή των εξωτερικών πτυχών των άλλων πολιτικών της και μεριμνά για τη συνοχή μεταξύ των διαφόρων τομέων της εξωτερικής της δράσης και μεταξύ αυτών και των άλλων πολιτικών της[19] [20]. Η τελική διατύπωση του κειμένου που αναφέρεται στο εξεταζόμενο θέμα[21] έλαβε χώρα μετά από σειρά τροπολογιών των μελών της Συνέλευσης[22] επί του αρχικώς προταθέντος κειμένου[23].

3.5. Η Συνθήκη Ευρατόμ

Το ζήτημα της Συνθήκης Ευρατόμ εξετάσθηκε ειδικά από το Προεδρείο της Συνέλευσης στις 6/7 Μαρτίου 2003 (εξέταση του ζητήματος από Συνέλευση ή παραπομπή των επιλογών στη Διακυβερνητική, σε περίπτωση δε υιοθέτησης της πρώτης δυνατότητας επιλογή μεταξύ της ένταξης της Συνθήκης Ευρατόμ στο Σύνταγμα (στο 2ο Μέρος ή με Πρωτόκολλο) ή της διατήρησής της, μετά από τεχνικής φύσεως προσαρμογές, ως ξεχωριστής Συνθήκης).

Στη συνέχεια των εργασιών αυτών το Προεδρείο υπέβαλε στη Συνέλευση ένα έγγραφο με μια «Πρόταση προσέγγισης για τη Συνθήκη Ευρατόμ»[24].

Στο έγγραφο αυτό το Προεδρείο τονίζει ότι η δήλωση του Λάακεν, που αποτελεί το πλαίσιο των εργασιών της Συνέλευσης, δεν αναφέρει τη συνθήκη Ευρατόμ ούτε θέτει ερωτήματα που να αφορούν ειδικά τα πεδία που καλύπτει αυτή η Συνθήκη. Το Προεδρείο σημειώνει όμως, ότι μερικές από τις γραπτές συνεισφορές μελών της Συνέλευσης σχετικά με τη Συνθήκη Ευρατόμ περιέχουν προτάσεις ουσιαστικών τροποποιήσεων των διατάξεων της (και εντάξεως αυτής στο Σύνταγμα)[25], καθώς και ότι άλλα μέλη της Συνέλευσης δήλωσαν αντίθετα προς οποιαδήποτε πρωτοβουλία αναθεώρησης της Συνθήκης αυτής ως προς την ουσία της.

Λόγω της εντολής της Συνέλευσης καθώς και του χρονοδιαγράμματός της, το Προεδρείο εκτίμησε ότι δεν υπάρχει βάση ούτε είναι σκόπιμο να εμπλακεί η Συνέλευση σε μια διαδικασία ουσιαστικής τροποποίησης της Συνθήκης Ευρατόμ.

Εντούτοις, το Προεδρείο λαμβάνοντας υπόψη ότι η Ένωση, όπως τονίζει η δήλωση του Λάακεν, λειτουργεί με τέσσερις Συνθήκες δέχθηκε ότι πρέπει να εξετασθεί το ερώτημα τι θα γίνει με τη Συνθήκη Ευρατόμ. Το Προεδρείο σημείωσε επίσης ότι οι ουσιαστικές αλλαγές που η Συνέλευση προτίθεται να επιφέρει στις διατάξεις περί των οργάνων και τις δημοσιονομικές διατάξεις της Ένωσης στο πλαίσιο της συνταγματικής Συνθήκης, έχουν ως συνέπεια ότι οι συναφείς διατάξεις της συνθήκης Ευρατόμ δεν είναι δυνατόν να παραμείνουν αμετάβλητες αλλά, αντιθέτως, πρέπει να προσαρμοσθούν αναλόγως.

Στο πλαίσιο αυτό, το Προεδρείο εξέτασε τις ενδεχόμενες δυνατές προσεγγίσεις για να προσαρμοστεί η Συνθήκη Ευρατόμ στις νέες διατάξεις του Συντάγματος, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- α) η Συνθήκη Ευρατόμ να ενσωματωθεί στη συνταγματική Συνθήκη (στο μέρος II ή σε πρωτόκολλο),
- β) η Συνθήκη Ευρατόμ να τροποποιηθεί και να συνεχίσει να υφίσταται αυτοτελώς. Δύο υποπεριπτώσεις είναι δυνατές:
 - i) η προσαρμογή να πραγματοποιηθεί με Συνθήκη χωριστή και ανεξάρτητη από τη συνταγματική Συνθήκη, ή
 - ii) η προσαρμογή να πραγματοποιηθεί με πρωτόκολλο που θα προσαρτηθεί στη συνταγματική Συνθήκη.

Το Προεδρείο θεώρησε ότι η τελευταία λύση, δηλαδή να προσαρμοστεί η Συνθήκη Ευρατόμ με πρωτόκολλο συνημμένο στο Σύνταγμα, θα ήταν η ορθότερη.

Το Προεδρείο σημείωσε ότι εάν η Συνθήκη Ευρατόμ τροποποιηθεί κατ' αυτό τον τρόπο, δεν θα μεταβληθεί ο χαρακτήρας της και θα εξακολουθήσει να εντάσσεται στο πρωτογενές δίκαιο. Επιπλέον, το γεγονός ότι παραμένει χωριστή Συνθήκη δεν εμποδίζει τη συγχώνευση των νομικών προσώπων της Κοινότητας Ευρατόμ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για το λόγο αυτό, οι διατάξεις που τροποποιούν τη Συνθήκη Ευρατόμ πρέπει:

§ να ορίζουν ρητά ότι σε αυτήν η λέξη «Κοινότητα» αντικαθίσταται από τις λέξεις «Ευρωπαϊκή Ένωση» και να δηλώνουν ότι η Ένωση διαδέχεται και αντικαθιστά την «Κοινότητα Ευρατόμ»,

§ να αναφέρουν ότι η διάταξη που απονέμει ρητά νομική προσωπικότητα στην Ένωση ισχύει για τη Συνθήκη Ευρατόμ και να καταργούν το άρθρο 184 της Συνθήκης Ευρατόμ, το οποίο ορίζει ότι η Κοινότητα Ευρατόμ είναι νομικό πρόσωπο[26].

Η Συνέλευση συμφώνησε με την προσέγγιση που υπέδειξε το Προεδρείο[27], η οποία και επιβεβαιώθηκε με τις νέες ολοκληρωμένες προτάσεις του Προεδρείου προς τη Συνέλευση[28], στη συνέχεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης (20.7.03). Το έγγραφο αυτό εξετάσθηκε από την Ολομέλεια στις 9.7.03, ενώ στις 10.7.03 υποβλήθηκε νεότερο αναθεωρημένο κείμενο του 3ου Μέρους και του 4ου Μέρους (έγγραφο CONV 848/03), αποτέλεσμα των εργασιών του Προεδρείου της 9ης Ιουλίου, και το οποίο εγκρίθηκε από τη Συνέλευση[29].

Το τελευταίο αυτό έγγραφο προβλέπει την ουσιαστική τροποποίηση του άρθρου IV-2 και του Πρωτοκόλλου για τη Συνθήκη Ευρατόμ (ανατρέποντας την μέχρι τότε προσέγγιση) με συνέπεια τη διατήρηση της νομικής προσωπικότητας και την αυτόνομη ύπαρξη της Ευρατόμ σε σχέση με τη νέα υπό ίδρυση Ευρωπαϊκή Ένωση. Παραμένει όμως μέσω του Πρωτοκόλλου η ενότητα του θεσμικού συστήματος βάσει του οποίου θα λειτουργούν η Ένωση και η Ευρατόμ[30].

4. Η προσαπία του περιβάλλοντος και το θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης

Αναφέρονται στη συνέχεια δύο θέματα που άπτονται του θεσμικού συστήματος της Ένωσης και τα οποία θα αποτελέσουν, όταν τεθεί σε εφαρμογή το Σύνταγμα, ουσιαστικά στοιχεία της νέας προσέγγισης για τη διακυβέρνηση της Ένωσης. Πρόκειται για τις διατάξεις που έχουν σχέση με τον δημοκρατικό βίο της Ένωσης, καθώς και αυτές που έχουν σχέση με τον τρόπο άσκησης των νομοθετικών αρμοδιοτήτων των Οργάνων αυτής.

4.1. Ο δημοκρατικός βίος της Ένωσης

Το ερώτημα με ποιο τρόπο θα ενισχυθεί η δημοκρατική νομιμότητα και η διαφάνεια των Οργάνων υπήρξε ουσιαστικό στοιχείο της Δήλωσης του Λάακεν. Ήδη από τις πρώτες εργασίες της Συνέλευσης φάνηκαν με σαφήνεια οι προσδοκίες των πολιτών για διαφάνεια στη νομοθετική διαδικασία της Ένωσης και για την ανάγκη να πλησιάσει περισσότερο η Ένωση τους πολίτες, μεταξύ άλλων, με διάλογο των Οργάνων και των πολιτών για τις δραστηριότητες της Ένωσης, μέσω Ενώσεων και της Κοινωνίας των Πολιτών.

Τα σχέδια άρθρων I-44 έως I-51 αφορούν το δημοκρατικό βίο της Ένωσης και προς το σκοπό αυτό καθορίζουν ορισμένες αρχές ή προβλέπουν τη σύσταση συγκεκριμένων Οργάνων[31] που θα αποτελούν τα κεντρικά στοιχεία για μια δημοκρατική και κατά

συνέπεια αποτελεσματική λειτουργία της Ένωσης. Συγχρόνως θα επιτρέπουν στον πολίτη να κατανοήσει ότι μπορεί να συμβάλλει στη διαμόρφωση των αποφάσεων της και ότι μπορεί να παρακολουθεί τη διαδικασία λήψεως αποφάσεων της Ένωσης και συνεπώς να την αξιολογεί.

Οι ανωτέρω διατάξεις προωθούν νέες προσεγγίσεις, οι οποίες όσον αφορά τα θέματα περιβάλλοντος θα πρέπει να εξετασθούν αναλυτικά έχοντας υπόψη τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης του Αρχαίου (και τις συναφείς με αυτές κοινοτικές και εθνικές διατάξεις).

4.2. Ο τρόπος άσκησης των νομοθετικών αρμοδιοτήτων των Οργάνων της Ένωσης

Το σχέδιο Συντάγματος προβλέπει τελείως νέες διατάξεις όσον αφορά τον τρόπο άσκησης των νομοθετικών αρμοδιοτήτων των Οργάνων της Ένωσης και ειδικότερα την εξουσία του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου να εξουσιοδοτούν την Επιτροπή να υιοθετεί τις ειδικότερες ρυθμίσεις [32]. Με τη νέα αυτή διάταξη προβλέπεται να μειωθεί σημαντικά ο όγκος του νομοθετικού έργου σε επίπεδο Συμβουλίου και Κοινοβουλίου, που θα εμπλέκονται μόνον όσον αφορά τα ουσιώδη στοιχεία ενός τομέα, ενώ οι λεπτομερείς αναγκαίες διατάξεις θα υιοθετούνται από την Επιτροπή, (χωρίς να εμπλέκεται ο σημερινός μηχανισμός της επιτροπολογίας).

5. Ορισμένα συμπεράσματα

Οι νέες ρυθμίσεις που προστίθενται ή/και πλαισιώνουν τις υπάρχουσες καθώς και η γενική διάρθρωση του εν γενέσει συστήματος είναι αναμφίβολα σημαντικές καθόσον δημιουργούν πλέον ένα ολοκληρωμένο σύστημα προστασίας για το περιβάλλον με σαφείς στόχους που καλύπτουν ισορροπημένα την εσωτερική και την εξωτερική διάσταση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης.

Ορισμένα επί μέρους συμπεράσματα και προβληματισμοί παρατίθενται στη συνέχεια.

5.1. Έλλειψη συνοχής μεταξύ στόχων και ουσιαστικών διατάξεων;

Η συντριπτική πλειονότητα των ουσιαστικών διατάξεων του 3ου Μέρους που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος έχουν παραμείνει με τη σημερινή τους ισχύουσα διατύπωση. Το ζήτημα που τίθεται είναι αν βρίσκονται σε πλήρη συμφωνία με τους επιδιωκόμενους σκοπούς από την Ένωση, σύμφωνα με τους οποίους η τελευταία «*εργάζεται για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρώπης ... με στόχο ... ένα υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος*», ενώ στις σχέσεις της με τον υπόλοιπο κόσμο «*επιβεβαιώνει και προωθεί τις αξίες της και τα συμφέροντά της και συμβάλλει, μεταξύ άλλων, στη βιώσιμη ανάπτυξη του*

πλανήτη».

Είναι σαφές πάντως ότι οι μελλοντικοί προβληματισμοί θα έχουν ως κύριο σημείο αναφοράς τον ορισμό/επαναπροσδιορισμό της αειφόρου ανάπτυξης, όπως αυτή διατυπώνεται στο νέο σύστημα διακυβέρνησης της Ένωσης μέσω του Ευρωπαϊκού Συντάγματος.

5.2. Η συμμετοχική δημοκρατία

Η συμμετοχική δημοκρατία συνιστά μια ουσιαστική συνιστώσα της αειφόρου ανάπτυξης. Σημειώνεται στο σημείο αυτό ότι, πέραν των βασικών διατάξεων του τομέα, υιοθετείται όσον αφορά τις δυνατότητες προσφυγής στο Δικαστήριο μια ευρύτερη διατύπωση του σχετικού άρθρου (άρθρο III-270 παρ.4) που διευρύνει τις δυνατότητες προσφυγής των φυσικών ή νομικών προσώπων κατά κανονιστικών πράξεων.

5.3. Η κοινοβουλευτική δημοκρατία

Η επέκταση της διαδικασίας συναπόφασης (δηλ. της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας) στους περισσότερους τομείς της δραστηριότητας της Ένωσης αποτελεί ήδη ένα κεκτημένο των μέχρι τώρα διαπραγματεύσεων. Παραμένει όμως το γεγονός ότι για σειρά μέτρων με επιπτώσεις στο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος θα συνεχίσει να ακολουθείται η διαδικασία απλής διαβούλευσης με το Κοινοβούλιο.

5.4. Πρωτόκολλο για την αειφόρο ανάπτυξη

Οι σχετικές προτάσεις της Επιτροπής δεν έτυχαν της δέουσας υποστήριξης και προσοχής στο πλαίσιο της ΔΚΔ και, κατά συνέπεια, δεν φαίνεται ότι θα συμπεριληφθούν στο τελικό κείμενο.

5.5. Η Συνθήκη Ευρατόμ

Η Συνθήκη αυτή που υιοθετήθηκε κατά τη δεκαετία του 1950, δηλ. σε μια εποχή κατά την οποία η ατομική ενέργεια θεωρείτο ως μια πηγή ενέργειας χωρίς κινδύνους παραμένει σε ισχύ, χωρίς ουσιαστικές αλλαγές, παρά τα νεώτερα δεδομένα για τους κινδύνους, το κόστος που συνεπάγεται ή τα σχετικά προβλήματα για τη διαχείριση των πυρηνικών αποβλήτων.

Σημειώνεται ότι ορισμένες από τις προτάσεις τροποποίησής της ζητούσαν να παραμείνουν σε ισχύ μόνο αυτές οι διατάξεις που έχουν σχέση με την προστασία της υγείας και του περιβάλλοντος.

5.6. Προστασία και καλή διαβίωση των ζώων

Για το θέμα αυτό αναμένεται να εγκριθεί κατά τις εργασίες της ΔΚΔ σχετική πρόταση για πρόβλεψη ειδικής ρυθμίσεως (Άρθρο III-5α)[\[33\]](#).

: Το παρόν κείμενο αποτελεί συμβολή στο Forum της Νόμος + Φύση για τις περιβαλλοντικές διατάξεις του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Λόγω της έκτασής του δημοσιεύεται αυτοτελώς ως άρθρο, ενώ κύρια αποσπάσματά του μπορεί να αναζητήσει κανείς και στις σελίδες του περιβαλλοντικού Forum. Σημειώνεται ότι στο άρθρο περιλαμβάνονται πληροφορίες για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συντάγματος ιδιαίτερα χρήσιμες σε όσους επιθυμούν να αποστείλουν τη γνώμη τους για τις περιβαλλοντικές του διατάξεις.

[\[1\]](#) Σημειώνεται ότι η Δήλωση του Λάακεν της 15ης Δεκεμβρίου 2001 ερμηνεύθηκε ως μη περιέχουσα εντολή προς τη Συνέλευση για τροποποιήσεις των ουσιαστικών διατάξεων της Συνθήκης ΕΚ.

[\[2\]](#) https://europa.eu.int/futurum/forum_convention/index_el.htm Βλ. και έγγραφο CONV 112/02 που περιλαμβάνει μια σύνοψη των εισηγήσεων στο Φόρουμ.

[\[3\]](#) Βλ. έγγραφο CONV 117/02 με την ημερήσια διάταξη και έγγραφο CONV 167/02 με τα αποτελέσματα της συνεδρίασης.

[\[4\]](#) Κατά τις εργασίες της ΔΚΔ (ομάδα νομικών εμπειρογνομώνων) εξετάσθηκε το θέμα αν ο όρος «Ευρώπη» (που χρησιμοποιείται και στο προοίμιο του σχεδίου Συντάγματος) είναι ο καταλληλότερος, δεδομένου ότι όλα τα κράτη της Ευρώπης δεν είναι μέλη της Ένωσης, και η χρησιμοποίηση του όρου «Ευρώπη» ή του επιθέτου «ευρωπαϊκός» αφήνει να εννοηθεί ότι η Ένωση ενεργεί πέραν των συνόρων της για λογαριασμό αυτών των άλλων κρατών της Ευρώπης (δεν έγινε όμως δεκτή οποιαδήποτε σχετική αλλαγή).

[\[5\]](#) Η αρχική διατύπωση ήταν: «*συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη της γης*».

[\[6\]](#) Βλ. έγγραφο CONV 519/03 με την ημερήσια διάταξη και το έγγραφο CONV 548/03 με τα πρακτικά της συνεδρίασης.

[\[7\]](#) Το προτεινόμενο άρθρο 3 §2 (Οι στόχοι της Ένωσης) στην αρχική του μορφή είναι διατυπωμένο ως εξής (έγγραφο CONV 528/03 της 3ης Φεβρουαρίου 2003):

«Η Ένωση εργάζεται για μια Ευρώπη βιώσιμης ανάπτυξης βάσει μιας ισόρροπης οικονομικής προόδου και κοινωνικής δικαιοσύνης, με μια ελεύθερη ενιαία αγορά και μια οικονομική και νομισματική ένωση, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την επίτευξη υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας και υψηλού βιοτικού επιπέδου. Προωθεί την οικονομική και κοινωνική συνοχή, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την περιβαλλοντική και κοινωνική προστασία, και την επιστημονική και τεχνολογική πρόοδο μεταξύ άλλων και στην εξερεύνηση του διαστήματος. Ενθαρρύνει την αλληλεγγύη μεταξύ γενεών και μεταξύ κρατών, καθώς και την ισότητα ευκαιριών για όλους».

[8] Βλ. έγγραφο CONV 565/03 με την ημερήσια διάταξη και το έγγραφο CONV 601/03 με τα πρακτικά της συνεδρίασης.

[9] Βλ. και έγγραφο σύνθεσης Γραμματείας CONV 574/1/03.

[10] Βλ. έγγραφο CONV 628/03 με την ημερήσια διάταξη και το έγγραφο CONV 674/03 με τα πρακτικά της συνεδρίασης.

[11] Βλ. έγγραφο CONV 724/1/03REV 1.

[12] Βλ. έγγραφο CONV 779/03.

[13] Βλ. έγγραφο CONV 797/03.

[14] Άρθρο III-4 (πρώην άρθρο 6 ΣΕΚ).

Οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής προστασίας πρέπει να εντάσσονται στον καθορισμό και την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών και δράσεων της Ένωσης που αναφέρονται στο παρόν Μέρος, ιδίως προκειμένου να προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη.

[15] Βλ. έγγραφο CONV 618/03.

[16] Καταρχήν κατά τις εργασίες της Συνέλευσης έγινε δεκτό να καθορισθεί με σαφήνεια στο άρθρο III-130/131 παρ. 3, το είδος της νομικής πράξεως με την οποία θα υιοθετούνται τα πολυετή προγράμματα γενικών δράσεων και να αποφεύγονται στο μέλλον οι ατέρμονες συζητήσεις για την νομική φύση της μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενης *suigeneris* απόφασης. Η διατύπωση επίσης της σχετικής διατάξεως έχει βελτιωθεί με τη διαγραφή των περιοριστικών όρων «σε άλλους τομείς» του άρθρου 175 παρ. 3 ΣΕΚ.

Επίσης, κατά τις εργασίες της ΔΚΔ (Ομάδα νομικών εμπειρογνομόνων) (έγγραφο CIG

4/1/03REV 1 και CIG 50/03) έγιναν δεκτές οι κατωτέρω τροποποιήσεις επί του κειμένου της Συνέλευσης:

Άρθρο III-129 παράγραφος 4. Η Ομάδα αφού σημείωσε ότι η παραπομπή στο άρθρο III-272 είναι λανθασμένη και ότι θα πρέπει να αντικατασταθεί με παραπομπή στο άρθρο III-227, έκανε δεκτό ωστόσο να διαγραφεί η μνεία του άρθρου III-227 καθόσον δεν είναι απαραίτητη από νομικής απόψεως. Η λύση αυτή έχει υιοθετηθεί και για άλλες ανάλογες παραπομπές στο άρθρο αυτό.

Άρθρο III-130 παράγραφος 2. Σύμφωνα με το κείμενο της Συνέλευσης, η απόφαση για να καταστεί εφαρμόσιμη η συνήθης νομοθετική διαδικασία στα θέματα που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου, λαμβάνεται χωρίς να απαιτείται πρόταση της Επιτροπής (ενώ η αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 175 παρ. 2, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΚ προβλέπει πρόταση της Επιτροπής). Έγινε δεκτό κατά συνέπεια να ευθυγραμμισθεί το κείμενο με τις νυν διατάξεις.

Άρθρο III-131. Έγινε δεκτό να ενσωματωθεί το άρθρο αυτό, ως παράγραφος 6, στο άρθρο III-130, με το οποίο συνδέεται άμεσα. (Βλ. επίσης το άρθρο III-132, όπου παρόμοια διάταξη περιλαμβάνεται στην παρ. 4.)

[\[17\]](#) Εκπρόσωποι Κυβερνήσεων Ην. Βασιλείου, Σουηδίας, Πορτογαλίας και Ιρλανδίας ζήτησαν να παραμείνει το σύστημα ομοφωνίας ως έχει. Άλλοι, όπως οι Εκπρόσωποι των Κυβερνήσεων Γαλλίας, Ολλανδίας και Βελγίου ζήτησαν να ισχύει η ειδική πλειοψηφία για θέματα που της εσωτερικής αγοράς ή των τομέων της καταπολέμησης της απάτης και της προστασίας του περιβάλλοντος.

[\[18\]](#) Κείμενο που προτείνει η Ομάδα Εργασίας VII και όπου ενσωματώνονται οι αρχές και οι στόχοι που ορίζονται στις ισχύουσες Συνθήκες για κάθε πολιτική και κάθε τομέα δράσης. (CONV 459/02, παράγραφος 2 των συστάσεων και παράγραφοι 11-12 της λεπτομερούς έκθεσης).

[\[19\]](#) Η ανάγκη εξασφάλισης συνοχής μεταξύ των τομέων της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, καθώς και μεταξύ της εξωτερικής δράσης και των εσωτερικών πολιτικών που έχουν εξωτερικές συνέπειες, τονίστηκε ιδιαίτερα κατά τις εργασίες της Ομάδας VII (CONV 459/02, παράγραφος 2 των συστάσεων και παράγραφος 12 της λεπτομερούς έκθεσης).

[\[20\]](#) Σημειώνεται ότι το άρθρο 178 της ΣΕΚ αναφέρεται στη συνοχή μεταξύ άλλων τομέων πολιτικής και των στόχων της πολιτικής της συνεργασίας για την ανάπτυξη.

[\[21\]](#) Επί άλλων θεμάτων του άρθρου III-193 επήλθαν πράγματι και άλλες τροποποιήσεις στο πλαίσιο της ΔΚΔ (Ομάδα νομικών εμπειρογνομόνων, βλ. έγγραφο

CIG 50/03).

[22] Βλ. έγγραφο CONV 707/03.

[23] Βλ. έγγραφο CONV 685/03.

[24] Βλ. έγγραφο CONV 621/03.

[25] Βλ. τις προτάσεις που υπέβαλαν στις 14.10.2002 ο *Hänsch* (CONV 344/02), στις 22.10.2002 οι *Farnleitner, Einem* και *Bösch* (CONV 358/02) και οι *M. Nagy, R. Wagner* και *N. MacCormick* (CONV 563/02 της 18.2.2003) και γενικότερα, στις 12.7.2002 ο *Hänsch* και άλλοι (CONV 189/02, σ. 5) στις 11.12.2002 οι *Borrel, Carnero* και *Lopez Garrido* (CONV 455/02, σ. 26) και ο *A. Duff* και άλλοι στις 28.1.2003 (CONV 487/1/03REV 1). Βλ. επίσης τις προτάσεις του *Brok* (CONV 325/02) της 8.10.2002 και της 6.2.2003 (CONV 541/03). Βλ. τέλος τις προτάσεις που περιέχονται στη Μελέτη σκοπιμότητας-Συμβολή στο προσχέδιο Συντάγματος της ΕΕ (Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής «Πηνελόπη» της 4.12.02).

[26] Το σχετικό έγγραφο του Προεδρείου αναφέρει ότι «η συγχώνευση των νομικών προσώπων σημαίνει ότι οι συμφωνίες που συνάπτονται από την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 101 ΣΕΚΑΕ δεσμεύουν την Ένωση. Εάν δεν γινόταν συγχώνευση των νομικών προσώπων, αυτές οι τελευταίες συμφωνίες θα συνάπτονταν από την Κοινότητα Ευρατόμ. Οι χώρες μη μέλη και οι διεθνείς οργανισμοί θα μπορούσαν έτσι, ενδεχομένως, να οδηγηθούν να συνάψουν συμφωνίες με την Ευρωπαϊκή Ένωση ή με την Κοινότητα Ευρατόμ, ανάλογα με το θέμα. Αυτή η κατάσταση, αν και δυνατή από νομοτεχνική άποψη, θα ήταν πιθανώς αντίθετη προς την πρόθεση της Συνέλευσης για απλούστευση».

[27] Βλ. και έγγραφο CONV 673/03 σχετικά με τις γραπτές τροπολογίες των μελών της Συνέλευσης όσον αφορά τις τελικές διατάξεις του Συντάγματος. Βλ. επίσης τα έγγραφα CONV 728/03 και CONV 836/03 με προτάσεις και παρατηρήσεις του Προεδρείου προς τη Συνέλευση σχετικά με τις διατάξεις αυτές.

[28] Βλ. έγγραφο CONV 847/03 (αποτέλεσμα των εργασιών του Προεδρείου της 8ης Ιουλίου, κατά τις οποίες ελήφθησαν υπόψη οι τροπολογίες που είχαν υποβληθεί για το 3ο Μέρος και τα αποτελέσματα της συνεδρίασης της Ολομέλειας της 4ης Ιουλίου).

[29] Βλ. έγγραφο CONV 853/03 με τα αποτελέσματα της συνεδρίασης.

[30] Βλ. επίσης τα έγγραφα CIG 50/03 ADD1 CIG 69/1/04 REV1 με τις τελευταίες τροπολογίες που έχουν επέλθει μέχρι σήμερα στο πλαίσιο της ΔΚΔ (Ομάδα νομικών εμπειρογνομόνων).

[31] Αρχή της δημοκρατικής ισότητας (Άρθρο Ι-440).

Αρχή της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας (Άρθρο Ι-45).

Αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας (Άρθρο Ι-46).

Οι κοινωνικοί εταίροι και ο αυτόνομος κοινωνικός διάλογος (Άρθρο Ι-47).

Ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής (Άρθρο Ι-48).

Διαφάνεια των εργασιών των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης (Άρθρο Ι-49).

Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Άρθρο Ι-50).

Καθεστώς των εκκλησιών και των μη ομολογιακών ενώσεων (Άρθρο Ι-51).

[32] Άρθρο Ι-35 : (Οι κατ' εξουσιοδότηση ευρωπαϊκοί κανονισμοί).

1. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και νόμοι-πλαίσια μπορούν να αναθέτουν στην Επιτροπή την εξουσία έκδοσης κατ' εξουσιοδότηση ευρωπαϊκών κανονισμών που συμπληρώνουν ή τροποποιούν ορισμένα μη ουσιώδη στοιχεία του νόμου ή του νόμο-πλαισίου.

Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και νόμοι-πλαίσια οριοθετούν σαφώς τους στόχους, το περιεχόμενο, την έκταση και τη διάρκεια της εξουσιοδότησης. Τα ουσιώδη στοιχεία ενός τομέα ρυθμίζονται αποκλειστικά με νόμο ή νόμο-πλαίσιο και κατά συνέπεια δεν είναι δυνατόν να αποτελέσουν αντικείμενο εξουσιοδότησης.

2. Οι ευρωπαϊκοί νόμοι και νόμοι-πλαίσια καθορίζουν ρητώς τις προϋποθέσεις στις οποίες υπόκειται η εξουσιοδότηση, οι οποίες μπορούν να είναι οι ακόλουθες:

α) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει την ανάκληση της

εξουσιοδότησης,

β) ο κατ' εξουσιοδότηση ευρωπαϊκός κανονισμός μπορεί να τεθεί σε ισχύ μόνον εφόσον, εντός της προθεσμίας που καθορίζει ο ευρωπαϊκός νόμος ή νόμος-πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή το Συμβούλιο δεν εκφράσει αντιρρήσεις.

Για τους σκοπούς των σημείων α) και β), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών του και το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία.

[33] Βλ. έγγραφο CIG 60/03 ADD 1.